

המנוח פרק שלישי בבא קמא

לה.

עין משפט נר מצוה

צו א מיי פ"ו מהל' חובל ומזיק הלכה א סמג עשין ע טו טו"ע ח"מ סי' שעת סוף א:
צו ב מיי פ"ה מהל' נערה בתולה ה"ל יג ופ"ג מהל' גניבה ה"ל א ופ"ד מהל' חובל ומזיק הלכה ה סמג עשין ע טו"ע ח"מ סי' סמג סוף ע' ד:
צו ג מיי פ"ט מהל' מקו ממון הלכה ו סמג עשין טו טו"ע ח"מ סימן ת סוף א:
צו ד מיי סס ה"ל ז טו"ע ח"מ סוף ע' ב:

תורה אור השלם

1. ומכה ברהקאי ושלמקה ומכה אדם וקמת: ויקרא כד כב

רבינו חננאל (המשך)

הבליעה קרוב לשניים. פתק לניזתא. פת[ח] חקניקס. ואקצי על האי סבא. מתני' דקתינן שורו שבייש ואע"ג דנתכוון לבייש, דומיא דאדם מה אדם אינו חייב בבשת עד שיתכוון לבייש, ואוקמתא למתני' שורו דומיא דידיה, שורו מכוונתו לבייש היכי משכחת לה. ופרקי א"ג: דלא אשכחון כוונה לבהמה לבייש אשכחון ליה כוונה להזיק, ואמר מר כיוון שנתכוון להזיק א"ע"פ שלא נתכוון לבייש חייב, לביי בהמתו כי האי גוונא פטור מן הבשת. רבא אמר מתני' כולה בשוגג ובדעתא דבי חזקיה ח"י, ופשוטה היא. ומתוקמא בשורו דומיא דידיה (א) מה שורו בלא מתכוון אף הוא בלא כוונה, דהא שוגג הוא עולה. וסלקא כרי יוחנן דאמי' מתני' דתינין בשבת כל המקלקלין פטורין ואפי' חובל ומבעיר, חזין מחובל דצריך להאריך לאפרו כדאמרי'. מתני'. שור שהיה רודף אחר שור חזקיה, וזה אמר' שורך הזיק ובלע לא כי אלא המוציא לקח, המוציא מחבירו עליו הראייה כר.

א) אולי צ"ל אהו דומא נשורו.

וע"ל דאפי' במקלקל גמור משכחת לה דהיא זריכה לגופה כגון חובל באיכורי הנאה שסבור שיכול ליהנות ליתן לכלבו וכן מצעיר באיכורי הנאה שסבור שיכול לשלם על קדירה וא"ת ורבי יוחנן מאי טעמא דלא מחייב מקלקל גמור דהא טעמא דמקלקלין פטורין היינו

HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

משום דבעינן מלאכת מחשבת כדמוכח בספ"ק דחגיגה (דף י:) ולענין חזורה לא חיישינן אמלאכת מחשבת כדמוכח בספ"ק אלא (כריתות דף י:). דאמר הנח לחזורה הואיל ומקלקל חייב מתעסק נמי מחייב ומתעסק לא מפטר אלא מטעם מלאכת מחשבת וי"ל הני דלא בעינן מלאכת מחשבת מיהו כיון דגמרינן ממילה והמצערת צת כהן לא מחייבינן אלא דומיא דהנהו דלא הו' מקלקל גמור אלא תקון בזמנת ור' אבהו נהי דלורך מזהו לא משוי ליה תקון מ"מ זריכה לגופה משוי ליה מה שהוא זריך למזהו וא"ת זריך לכלבו ולאפירו היכי חשיב זריכה לגופה מ"ש מחוסר גומא ואין זריך אלא לאפרה (ו) וי"ל דלא דמי דהא זריך הוא לנפשו נשמה דהיינו הדם כי הדם הוא הנפש כדי לתת לכלבו ומצעיר נמי להצברה כדי לעשות אפר כמו מצעיר לשלם קדירה ולא דמי לחוסר גומא דממילא ואין נהנה כלל ממנו וא"ת הא דאמר בספ"ק דיצמנות (דף י:) דלאטריך קרא למיסר הצערת צת כהן משום דהוה ס"ד למשיי מלק וחומר דעבודה דדחיא צבת תיפוק ליה דאי לא כתיב הצערת צת כהן הוה שרינן כל המקלקלין בהצברה וי"ל דהתם כר' יהודה דחשיב ליה תקון:

מה שורו דר"א קאב"י ליה. משמע דלא פריך אלא אליבא דר' יוחנן ויממה דל"ל אצבו נמי תקשה מה שזרו דלא זריך לגופו כו' ואם נאמר דרבי אבהו מחייב במקלקל גמור ולא בעי זריכה לגופה א"ש: **נתכוון** כבייש היכי משכחת לה. תימה כיון דלא חשיב

אף הוא נמי דלא קבעי ליה וקתני פטור מהשלומין. אלמא חיוב מיתה איכא: אף שזרו דקבעי ליה. לאו דוקא דאפי' לא בעי ליה נמי חייב לשלם אלא על כרחיה תרוייבו כדלא מילתא מוקמינן האי לחיובא והאי לפטורה דהכי משמע מתני'

דבמקום שזרו חייב זה פטור דאי שזרו בלא קבעי ליה לא מתוך יד חייב על מעשה שזרו ופטור על מעשה עמנו דהא איהו גדלם עלי ליה מחייב בשלומין: **שזור פתק**. שהשור חכם: ומנא ידעינן. דלהכי איכיון דאטריך לאשמועינן מתני' דלע"ג דמיתה כי האי גוונא מפטר בשלומין הו' שזר חייב דאי מסתמא אפי' מריה נמי מחייב אי לא ידעינן ציה דלריך לאפרו ואין כהן יש חייב על מעשה שזרו ופטור על מעשה עמנו: **חינכיה**. שיניו: ופקסיה לגוייטא. דמק כסוי הכלי שהשכר בתוכו: **שורו**. דפטור דומיא דחיוצא דידיה היכי משכחת לה הא חיוצא דידיה ליתא אלא בשמתכוין לבייש ושזר אין צו דעת להסתכוין לבייש ומשום שכתחלה לה כגון שהסכוין השזר להזיק. דגבי אדם כי האי גוונא מחייב אצושת דאמר מר כו': **רבא אמר**. לעולם מתני' גדלם קבעי ליה לאפרו והאי דפטור מתשלומין לאו משום דליהו ציה חיוב מיתה דהא מתני' אפי' בשוגג נמי ליתכא חיוב מיתה מיתוקמא פטור מהשלומין כדמני דני חזקיה: **מה נפש בהמה שלמנה ומכה אדם יומא**. הוקשו יחד דמה מכה בהמה לעולם משלם ואפי' בשוגג כדאמר' (לעיל דף כו). אדם מועד לעולם אף מכה אדם דפטריה קרא משלומין דכתיב וימת לעולם פטור ואפילו בשוגג הואיל וצמוד שייכא מיתה: **דךך עלייש**. שהרגו כלאחר יד בהיימו הגרין דקיימא לן (מכות דף י:). דפטור מגלות אפי' פטור מתשלומין הלכך גבי חילול שבת נמי אפי' בשוגג פטור משלם: **ה"ג הכי קאמר**

כיון דצמוד נידון בנפשו. והיכי דמי בצריך לאפרו השתא דשוגג פטור: **מתני' והזק**. הגדף: **בשלם לקח**. מתחכך היה בשלם ולקח: **היו שנים רודפין אחר אחד**. ושלשמן של שלשה בני אדם: שניהם

לאשמועינן שזר דומיא דאדם דבעי' שיתכוין לבייש דאילו מתכוון להזיק שפיט שכיח יותר שזור מצדאס (ו) [ועוד] ליתכא למימר דלהשמיענו שזור פטור בשמתכוין להזיק מבושת דהא לא אטריך דהא תנן בהובל (לפני דף כו). שזור פטור בכל ארבעה דברים וסתם שזר הוא קרן שמתכוון להזיק וא"כ ע"כ שזרו דומיא דידיה שמתכוון לבייש וזה א"ל שזור אין מתכוון לבייש ועל כרחק אית לן למימר הוא דומיא דשזרו וקמ"ל דלא בעינן מתכוון לבייש ומשיי לעולם שזרו דומיא דידיה שמתכוון וקמ"ל שיכול להיות ששזרו דומיא דידיה וא"כ צדידיה לא בעינן שיתכוון לבייש שזה אי אפשר להיות שזור: **מתני' בשוגג**. פי' בקונט' דרבא מוקי מתנייתין דלא בעי לאפרו ופטור מאותו טעם ששוגג פטור ואין הלשון משמע כן ועוד דלא דמי לשוגג שיש בו איסור מלאכה אבל כאן אין איסור מלאכה אלא י"ל מתני' בשוגג דבהא מלתא אשמועינן הוא דומיא דשזרו מה שזרו בשוגג אף הוא בשוגג ואפילו הכי פטור מדתנא דבי חזקיה:

מכה אדם ומכה בהמה. תימה דברייה הגתנחין (סנהדרין דף כד:). מוקי האי קרא דתנא דבי חזקיה צמכה אציו ואע"ג דבמסקנא נפקא לן חזורה מאס אינו ענין לנפש בהמה מ"מ מפיך מנייה התם דמותר להקיש דם לאציו ומה שייך כהן לחלק בין דרך ירידה לדרך עלייה וי"ל דמיייר בין צמכה אציו בין צמכה חזירו צמכה אציו מדכתיב הכאה סתם ולא כתיב ומה ובמכה חזירו דבר הלמד מענינו דומיא דקרא דלעיל מנייה איש כי יכה כל נפש אדם דמיייר צרולא כדמוכח בצרכ יואל דופן (מד דף מד: וסו"ט) וללדדים מיייר לענין חזירו צמיתה ולענין אציו חזורה צמלה וכוון דבכולהו מיייר קרא גמרינן שפיר מדתנא דבי חזקיה:

בין בשוגג בין במזיד. גג' ענייני ממון איירי תנא דבי חזקיה בין בשוגג בין צמוד איירי צממון אחר צמדי מיתה ונפקא לן מינה דחייבי מיתות שוגגים פטורים [מתשלומין] משום דלא חלקת דאהכי מיימי לה בשמעתינן וצאלו נערות (פסוקות דף נה. וסו) ולענין זה אית להו ל"ע הקיסא דתנא דבי חזקיה דתנא דבי חזקיה אצל בין מתכוון לשאינו מתכוון לאו צממון אחר צמדי מיתה איירי דמקל וחומר משוגג נפקא אלא לפטור מדמי מדריש דמיתות אצל בין מתכוון להרוג זה והרג זה ונתת נפש תחת נפש ממון וקמ"ל תנא דבי חזקיה דכיון שמתכוון פטור הכי נמי שאין מתכוון פטור והכי מיימי לה בצרכ הנשרפין (סנהדרין דף עט:). וצין דרך ירידה לדרך עלייה אמתא כמו דדרך עלייה לא ניתן שגגתו לכפרה דלא שקלינן מיינה ממנוא למפטריה הכי נמי דרך ירידה אע"ג שניתנה שגגתו לכפרה ולפטור מוזד אטריך ויש טועים לומר דלפטור שוגג דרך עלייה כמו דרך ירידה אטריך אצל בצרכ אלו נערות (פסוקות דף נה. וסו) בשמעתינן דלא יהיה אסון מוכיח סוגיא כדפרישית: זאת

א) לעיל כו. ב) כחובות לה. ג) סנהדרין עט: פד: ד. ד) לעיל ג: א. ה) [בבא עט: א] ו' עין רש"ל לפי פי' הסו"ט גי' הגמרא ו' ד"ה א"ש[ן].

גליון הש"ס

גמ' ופתקה לניזתא. עי' מו"ק דף יב ע"ב כדשי' דף ל' לניז':

מוסף רש"י

מכה אדם ומכה בהמה. ומכה בהמה ישלמה ומכה אדם לא ישלם אלא יומא. הקיש פטור ממון דמכה אדם לחיוב ממון דמכה בהמה מה מכה בהמה אין לך בו חילוק לחיוב אף מכה אדם אין לך בו חילוק לפטור, מכה בהמה לעולם חייב, דלמרינן (לעיל כו:). פלג טחא פלג לחייב על השוגג כמוד ואונס כלמן (כתובות ק"ה). לך ממון וצמדה פטור ממון, דמכה בהמה ישלמה אלא אדם, והקיש לך חוב פטור משלומין על אדם לחיוב משלומין על בהמה (סנהדרין עט:). לשאין מחבירין. אין צו חיוב מיתה פלג (כתובות ק"ה). לדרך עלייה. שכתבו בהצננה דו או שכתבו צמרכו מלמטה לאשמה (שם) דרך עלייה לא ישלם לתמא גבי בהמה, אלא משום דצמדה אשמה איש מילוק כהובג, שוגג, דךך ירידה מיי' גלות אצל דמי עליה כהיימו אה יד פטור מגלות, דכתיב (במדבר לה) ויפל עליו יומא, דךך פילה טעין (סנהדרין עט: וכו' וכו' כתובות לה). לפוטרו ממון. כלומר לא חילקת בו שום דם להיפטר מן השלם אלא בכל דקדון הוא דמיייר דרבינן כל קומן (לעיל כו:). משמע תחת פלג לחייב על השוגג כמוד ועל האונס כלמן, ומכה בהמה מה אדם הוא (סנהדרין עט:). אף מכה אדם. מכה לך פטור משלומין כמכוח בו חילוק לשום דם שיתחייב ממון, אלא כל שעה פטור ממון, בין בשוגג ואין מתכוין דפטור ממימה, בין צמוד ומכיון דחייב מיתה (שם). היו שנים רודפיים אחר אחד. שני שזורים שני בני אדם שזרו רודפין אחר שור על אדם אחד (לעיל ג:).

רבינו חננאל

ופרק' שזרו דומיא דידיה מה הוא דקבעי ליה, דיי' מתכוון להזיק את הגדיש הגדיש שצריך לאפרו, כך השזר מדליק את הגדיש ככוונה, שצריך לאפרו לאונסו ביה. ומנא ידעינן שזך כוונה השזר, דחזיונן ליה לבתר דקלייה קא מגידר בקיטמיה. פי' חינכיה, למעלה בית